

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата юридичних наук, доцента Ірини Геннадіївни Бухтіярової
на дисертацію Валерії Валеріївни Король
на тему «Обмеження, пов'язані із проходженням державної служби в митних
органах», представлену до захисту у спеціалізовану вчену раду Національної
академії внутрішніх справ на здобуття ступеня доктора філософії
зі спеціальності 081 – Право

Актуальність теми дослідження. Митні органи є важливим суб'єктом публічної адміністрації, від практики діяльності якого залежить не лише ефективність зовнішньоекономічної діяльності, але й забезпечення національної економічної безпеки. Сучасний режим роботи митниці стикається із численними викликами, пов'язаними як із глобалізаційними процесами, воєнним станом, так і із внутрішніми трансформаціями в законодавстві та організаційній структурі митної служби. Запровадження контрактної форми проходження державної служби в Україні, яке розпочалося у 2019 році та з урахуванням набуття чинності 31 жовтня 2024 року Закону України від 17 вересня 2024 року № 3977 «Про внесення змін до Митного кодексу України щодо встановлення особливостей проходження служби в митних органах та проведення атестації посадових осіб митних органів», стало важливим кроком у реформуванні системи державного управління. Зміни до Закону України «Про державну службу» та встановлення порядку укладення контрактів відобразили потребу в адаптації підходів до управління кадрами в державних органах, зокрема в митних структурах. Головною метою реформи є деталізації вимог до осіб, що можуть вступити на службу до митних органів, визначення вимог до керівника Державної митної служби України, як центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику та порядку призначення на посаду і звільнення з посади, порядок організації та проведення конкурсу для визначення кандидата призначення на посаду Керівника митної політики, процедури проведення зовнішньої незалежної оцінки ефективності роботи центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику та інше. Однак впровадження такої системи не є безпроблемним.

Аналіз обмежень, пов'язаних із проходженням державної служби в митних органах, дозволяє ідентифікувати слабкі місця в системі, де можуть виникати зловживання та неефективне використання службових повноважень. У цьому контексті наукове дослідження може стати базою для розробки пропозицій щодо вдосконалення механізмів внутрішнього контролю, підвищення кваліфікації службовців, оптимізації кадрових процесів, а також для розробки нових правових норм, що враховують сучасні виклики.

З огляду на це, обрана В.В. Король тема дисертаційного дослідження «Обмеження, пов'язані із проходженням державної служби в митних органах» є досить актуальною, оскільки присвячена важливим питанням сьогодення нормативно - правового регулювання проходженням державної служби в митних органах. Крім того, варто додати, що представлена на рецензування тема, незважаючи на її актуальність, недостатньо опрацьована вітчизняними науковцями, в тому числі на рівні дисертаційних досліджень. Таким чином, дисертація В.В. Король є одним з перших комплексних адміністративно-правових досліджень з питань адміністративно-правове регулювання обмежень, пов'язаних із проходженням державної служби в митних органах.

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача. Науковий рівень і публікації здобувачки на підставі аналізу та порівняння між собою за змістами є взаємовідповідними та відображають зміст і сутність однієї наукової проблематики, що безперечно свідчить про глибоке й ґрунтовне опрацювання теми, її об'єкта й предмета. Вступ характеризується високим рівнем аргументації щодо необхідності опрацювання основних структурних елементів дисертації, вказується їх взаємопов'язаність та компліментарність одне відносно одного, аналіз змісту, висновків до кожного розділу та загальних висновків до роботи свідчить про правильність вибору інструментарію наукового дослідження, його влучність та можливість викладу шляхів розв'язання основних проблем саме завдяки високому науковому рівню відповідної дисертаційної праці.

Основні наукові результати дисертаційної роботи опубліковано в п'яти наукових статтях, включених до категорії «Б» та чотирьох тез доповідей і

наукових повідомлень на науково-практичних конференціях.

Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях. Низка положень, висновків, пропозицій і рекомендацій, що викладені в дисертаційному дослідженні В.В. Король, отримано вперше або суттєво вдосконалено. Вони мають достатній ступінь наукової новизни. Наукова новизна отриманих результатів впливає з актуальності теми дослідження. Вона полягає також у тому, що сама кваліфікаційна наукова праця присвячена актуальним і малодослідженим питанням адміністративно-правового регулювання обмежень, пов'язаних із проходженням державної служби в митних органах. Так, здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано нове розв'язання наукового завдання, що полягає у виробленні адміністративно-правових засад правового регулювання проходження державної служби в митних органах та пов'язаних з цим обмежень.

Вперше сформульовано поняття обмеження, пов'язаних із проходженням державної служби в митних органах; встановлено невідповідність закріплених у законодавстві про публічну службу обмежень щодо призначення на посаду особи у зв'язку із наявним у неї притягненням до адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язані з корупцією. З метою запобігання вчиненню посадовими особами митних органів корупційних та пов'язаних з корупцією правопорушень, запропоновано зміни до Митного кодексу України та Закону України «Про запобігання корупції».

У роботі обґрунтовано нагальну потребу в удосконаленні організаційного та структурно-функціонального аспектів діяльності митних органів крізь призму викликів сьогодення та активних євроінтеграційних прагнень, що співмірно впливають на внутрішньодержавну безпекову політику.

У дисертаційному дослідженні сформульовано низку положень, що мають важливе значення для науки адміністративного права та діяльності митних органів України.

Таким чином, дисертаційне дослідження В.В. Король здійснене на високому

теоретичному та методологічному рівнях. Висновки, положення, рекомендації та пропозиції дисертації, відповідають вимогам Положення на здобуття ступеня доктора філософії, є обґрунтованими та логічними, мають достатній ступінь наукової новизни і практичне значення.

Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Обґрунтованість положень, висновків, рекомендацій і пропозицій дисертаційного дослідження В.В. Король не викликають жодних сумнівів. Вони логічно слідують із тексту дисертаційного дослідження та базуються на власних судженнях автора, зібраних матеріалах, їх аналізі та узагальненні. Пропозиції, запропоновані дисертанткою, стосовно вдосконалення чинного адміністративного законодавства України щодо регулювання проходження державної служби в митних органах та пов'язаних з нею обмежень мають важливе теоретичне та практичне значення.

Тема дисертації ґрунтується на Національній стратегії доходів до 2030 року, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2023 р. № 1218-р; Стратегії реформування державного управління України на 2022–2025 роки, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21 липня 2021 р. № 831-р.; Плану заходів з реформування та розвитку системи органів, що реалізують митну політику, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 13 травня 2020 р. № 569-р. Роботу підготовлено відповідно до Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2025–2029 роки, затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ від 21.05.2024 № 326. Тема дисертації затверджена Вченою радою Національної академії внутрішніх справ 28 вересня 2021 року (протокол № 18), уточнена Вченою радою Національної академії внутрішніх справ 30 листопада 2023 року (протокол № 23).

Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності. Результати наукового пошуку, що виносяться на захист, отримані завдяки застосуванню комплексу загальнонаукових і спеціальних методів, зокрема діалектичний, історико-

правовий, структурно-функціональний, порівняльно-правовий, структурно-логічний, статистичний та документального аналізу, моделювання тощо.

Методологічну основу дисертаційної праці складають класичні та сучасні концепції становлення та розвитку адміністративного права на основі вчень зарубіжних та вітчизняних науковців.

Автор зазначає, що обрана методологія й відповідний концептуальний підхід, з урахуванням окреслених завдань і мети дослідження, амбітних цілей щодо розв'язання основних наукових завдань дозволили фундаментально підійти до питання тлумачення загально-правових і спеціальних категорій, окреслити всі необхідні елементи юридичних явищ і підкреслити не лише актуальність відповідної теми та виокремити й загострити увагу читача на найбільш проблемних питаннях, а й запропонувати ймовірні шляхи їх розв'язання найбільш ефективними інструментами.

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження. Теоретичне значення положень дисертаційного дослідження полягає в тому, що воно містить новітні визначення основних понять, термінів і явищ, що безпосередньо стосуються обмежень, пов'язаних із проходженням державної служби в митних органах, не лише на локальному прикладному рівні, а й з огляду на необхідність подальшого вдосконалення відповідних положень в межах науки адміністративного права.

Сформульовані в дисертаційному дослідженні положення, висновки, рекомендації та пропозиції впроваджено та може бути використано в:

– *науково-дослідній сфері* – для подальшого наукового опрацювання теоретико-прикладних проблем, пов'язаних із правовим регулюванням обмежень, пов'язаних із проходженням державної служби в митних органах;

– *правотворчості* – у процесі розроблення нових та вдосконалення чинних нормативно-правових актів, норми яких спрямовані на регулювання проходженням державної служби в митних органах;

– *правозастосовній діяльності* – для покращення практичної діяльності суб'єктів, які уповноважені здійснювати контроль за дотриманням обмежень, пов'язаних із проходженням державної служби в митних органах;

– *освітньому процесі* – при підготовці та проведенні лекційних, семінарських і практичних занять зі здобувачами вищої освіти з адміністративного права, публічної служби, антикорупційного законодавства.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому. Дисертація написана українською мовою, відповідає вимогам, що висуваються до підготовки такого виду робіт. Складається з анотації, вступу, трьох розділів, що охоплюють вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації становить 236 сторінок, з них основного тексту – 199 сторінок. Список використаних джерел розміщено на 26 сторінках і налічує 227 найменувань.

Анотація у стислій формі містить основні тези дисертаційного дослідження, викладена українською та англійською мовами.

Розділ 1 «Теоретико-правові засади дослідження обмежень, пов'язаних із проходженням служби в митних органах» складається з трьох підрозділів:

Підрозділ 1.1. «Стан дослідження обмежень, пов'язаних із проходженням служби в митних органах», присвячено науковому дискурсу щодо різних аспектів діяльності митних органів насиченого внесками фахівців та експертів з адміністративного, кримінального, господарського, трудового та інших галузей права.

Підрозділ 1.2. «Поняття та особливості державної служби в митних органах», в якому визначено та охарактеризовано державну службу в митних органах та зазначено особливості проходження державної служби в митних.

Підрозділ 1.3. «Поняття та види обмежень, пов'язаних із проходженням державної служби в митних органах», спрямований на визначення поняття «обмеження, пов'язані із проходженням державної служби в митних органах», визначення ознак цих обмежень та надано детальну класифікацію, залежно від спрямованості таких обмежень.

Розділ 2 «Правова характеристика обмежень, пов'язаних із проходженням

служби в митних органах» складається з трьох підрозділів:

Підрозділ 2.1. «Обмеження, пов'язані з призначенням на посаду державної служби в митних органах», присвячений дослідженню та визначенню невідповідності закріплених у законодавстві про публічну службу обмежень щодо призначення на посаду у зв'язку із наявним притягненням особи до адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язані з корупцією. Запропоновано єдині вимоги щодо кандидатів на вступ на публічну службу, у тому числі державну службу в митних органах, залежно від її виду, наявних корупційних ризиків, зокрема, для цивільної служби.

Підрозділ 2.2. «Обмеження під час проходженням служби, пов'язані із виконанням завдань митних органів», в якому надано детальну характеристику вчинених посадовими особами митних органів корупційних та пов'язаних з корупцією правопорушень. Запропоновано зміни до Митного кодексу та Закону України «Про запобігання корупції».

Підрозділ 2.3. «Додаткові обмеження під час проходженням державної служби в митних органах» розглядає особливості нормативно-правового регулювання таких додаткових обмежень як: обмеження щодо сумісництва та суміщення, обмеження щодо наявності в особи підприємств чи корпоративних прав, підпорядкування близьких родичів керівнику митної служби та процедуру усунення зазначених відносин, а також деякі інші, що стосуються запобігання та врегулювання конфлікту інтересів.

Розділ 3 «Удосконалення обмежень, пов'язаних із проходженням служби в митних органах» складається з двох підрозділів:

Підрозділ 3.1. «Зарубіжний досвід встановлення обмежень, пов'язаних із проходженням державної служби в митних органах», в межах якого проаналізовано зарубіжний досвід адміністративно-правового регулювання обмежень, пов'язаних із проходженням служби в митних органах.

Підрозділ 3.2. «Напрямки удосконалення обмежень, пов'язаних із проходженням державної служби в митних органах України», присвячений вдосконаленню адміністративно-правового регулювання проходження служби в

митних органах шляхом внесення змін до законодавства України, що регулює підстави вступу, проходження та припинення служби в митних органах.

Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації в практиці. Отримані результати дисертаційного дослідження В В Король на тему «Обмеження, пов'язані із проходженням державної служби в митних органах» доречно використовувати для підвищення рівня правової культури та правосвідомості представників митних органів; в освітньому процесі закладів вищої освіти, науково-дослідних розробках наукових установ, при підготовці наукових праць, плануванні досліджень за цим напрямом.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача. У цілому позитивно оцінюючи кваліфікаційну наукову працю, необхідно звернути увагу на окремі дискусійні питання, що потребують додаткової аргументації, пояснень у ході публічного захисту або спрямовані на їх врахування в подальшій науковій роботі, зокрема:

1. Авторка у 3 розділі дисертації досліджує зарубіжний досвід встановлення обмежень, пов'язаних із проходженням державної служби в митних органах, але із змісту роботи не зовсім зрозумілим є те, який саме зарубіжний досвід щодо встановлення обмежень, пов'язаних із проходженням державної служби в митних органах Вами взято за основу. Досвід яких саме зарубіжних країн Ви пропонуєте використовувати задля вдосконалення встановлення обмежень, пов'язаних із проходженням державної служби в митних органах?

2. У підрозділі 3.2. дисертації здобувачка пропонує декілька основних напрямків удосконалення обмежень, пов'язаних із проходженням державної служби в митних органах, одним із таких напрямків пропонує удосконалення процедур рекрутингу та професійного відбору. Однак у самій роботі не розкриваються конкретні заходи щодо здійснення зазначених процедур.

Разом з тим, наведені вище зауваження та пропозиції в основному мають дискусійний характер і слугують підставою для плідної та конструктивної наукової дискусії під час публічного захисту дисертаційної роботи й не впливають на високу наукову цінність дисертаційного дослідження. За своєю

актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю та практичною значущістю отриманих результатів робота є суттєвим внеском у науку філософію права.

Відсутність порушень академічної доброчесності. Під час рецензування дисертаційного дослідження й опрацювання наукових публікацій В.В. Король фактів порушень академічної доброчесності не виявлено. Дисертація є оригінальною, самостійно виконаною працею.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертаційна робота Валерії Валеріївни Король на тему «Обмеження, пов'язані із проходженням державної служби в митних органах», подана на здобуття ступеня доктора філософії, є комплексним, цілісним і завершеним науковим дослідженням.

За актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною значущістю здобутих дисертантом результатів, дисертація відповідає спеціальності 081 – Право та вимогам «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 р. № 261, Наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12 січня 2017 р. № 40 і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її авторка - Король Валерія Валеріївна — на підставі прилюдного захисту заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 – Право зі спеціальності 081 – Право.

Рецензент:

доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін

Навчально-наукового інституту

права та психології

Національної академії внутрішніх справ

кандидат юридичних наук, доцент

Ірина БУХТІЄВА

